

XXVI. Et Vildskud.

Af **Henrik Pedersen.**

Som det undertiden gaar i Familier, hvor Flertallet af Medlemmerne kan gøre berettiget Krav paa Agtelse og Anseelse, at eet eller flere af dem bryder Slægtens gode Tradition og bliver dens sorte Faar, saaledes er det ogsaa gaaet i den grundtvigske Slægt, der har ydet vort Land saa mange dygtige Mænd, især Præster, og af hvilken vort Folks største Mand paa sit Omraade er udgaaet. Kraft og Dygtighed i Forening med et fromt kristeligt Sind har været Særkendet for Flertallet af Grundtvigerne; men de faa, der har brudt denne Regel, har til Gengæld gjort det til Gavns; de daarlige Egenskaber synes hos dem at fremtræde i lige saa stor Mængde og med lige saa stor Styrke, som de gode Egenskaber gør det hos de førstnævnte.

N. F. S. Grundtvig havde to ældre Brødre, der repræsenterer hver sin af de antydende Karakterretninger inden for Slægten. De afløste hinanden som Præster i de danske Kolonier paa Guineakysten, og de virkede der hver kun omtrent et halvt Aar; men medens den ældste af dem efterlod sig et Eftermæle som en from og nidkær Præstemand, lykkedes det den sidste ved Trods og et Levned,

der mindst af alt passede for en Præst, at gøre sig forhadet og foragtet af sine foresatte og sine øvrige Virkefæller. (F. Rønning: Den grundtvigske Slægt).

Et lignende Eksempel paa en Grundtvig, der afveg fra det almindelige i Slægten, afgiver Skoleholder Grundtvig i Dragør, en Fætter til de to forannævnte og til N. F. S. Grundtvig.

Jørgen Grundtvig efterfulgte 1760 sin Fader som Præst paa Sejro; samme Aar giftede han sig med Ulrikka Eleonora Amundin, Provstens Datter i Kallundborg, og deres første Barn, som fødtes 1761, var en Søn, som fik Farfaderens Navn, Otto Krabbe Grundtvig. Da Hustruen døde en halv Snes Aar senere, flyttede Jørgen Grundtvig med en stor Børneflokk til Ledøje, hvortil han var kaldet som Præst. Hans Sønner skulde efter Slægtens Skik studere og blive Præster, og de fik deres første Undervisning af Faderen, for siden at fortsætte i Roskilde Latinskole, hvor adskillige Grundtviger før dem havde modtaget deres Uddannelse til Studenter.

Otto Grundtvig begyndte sit Latinskoleliv 1776; det var ved Optagelsen tvivlsomt, om han skulde sættes i 3^{die} eller 4de Lektie; men det viste sig snart, at han ikke kunde sættes højere end til 3^{die}, et Vidnesbyrd om, at den 15-aarige Dreng enten har været for daarligt begavet eller har været doven, vistnok mest af sidstnævnte Grund; thi medens han langsomt avancerer op gennem Latinskolens Klasser og af og til bliver Oversidder, saa hans yngre Broder endog naar ham, anføres der ved hans Navn forskellige Betegnelser, der skal udtrykke de Forhaabninger, Skolen satte til ham. »Af temmelig got Haab«, »af got Haab«, »temmelig got Haab«, »temmelig Haab« hedder det om ham, ja 1781 siges der rent ud: »Otto Grundtvig fra Lidøe, har i dette Aar været skamelig doven«, og det følgende Aar: »..... Ligeledes blev Otto Grundtvig, Peder Jensen Hage og Niels Ivar Biering sat nedenfor Jonas Roersløv for deres Dovenskab«.

1783 naaede han dog at blive Student, rigtignok som den sidste af de 10, der det Aar dimitteredes fra Roskilde Skole. Han tog nu fat paa theologiske Studier, men man kan dog ikke antage, at disse er blevet drevet med syn-derlig Flid; thi 1787 nævnes han endnu »Stud. Theol.«, og forøvrigt fik han aldrig Embedseksamen. Nævnte Aar døde hans Fader, og Otto Grundtvigs Arvepart efter ham udgjorde 50 Rdlr. Rimeligvis har han nu maattet afbryde sine Studeringer, og fra nu af skaffe sig sit Ophold ved eget Arbejde, da Hjemmet ikke har kunnet støtte ham.

1789 i November Maaned indberettede Sognepræsten i St. Magleby paa Amager, Provst Endorph, til Biskoppen: »Da dend gamle Skolemæster Casten Nielsen paa Dragøe ved Døden er afgangen afvigte Torsdag Aften, giver jeg mig dend Frihed same Dødsfald at indberette Embedet kand føde sin Mand, og torde jeg foreslaae nogen, var det Studiosus Hr. Grundtvig, da hand gierne, uagtet dette Embede, kunde læse til Attestats, men maaske hand ey vilde tage derimod«

Provstens Frygt viste sig at være ugrundet; Otto Grundtvig tog imod Embedet.

Det synes, at man i Begyndelsen har søgt at optage ham i Stedets »gode Selskab«, hvortil man maaske har ment, at hans gode Afstamning og hans Studenteruddannelse har berettiget ham. Søndag den 16 Maj 1790 havde Degnen i St. Magleby, Sieur Thomas Lorentzen, en Søn i Kirke; Fadderne var: »Madame Sara Schmidt, der bar Barnet, Madame Louise Olrog, Fogden Hr. Olrogs Kæreste, Jomfru Sabine Sofie Endorph, Velærværdige Hr. Friderich Carl Schmitto, tysk Compastor, Hr. Christian Laudrup, Hr. Poul Lorentsen Vintapper, Hr. Andreas Monefeld, Sr Otto Krabbe Grundtvig Skoleholder«. Resultatet har dog vistnok ikke svaret til Forventningerne, i hvert Fald ses Eksperimentet ikke st være gentaget.

Grunden hertil var vel nok væsentlig den, at han meget snart paadrog sig sine foresattes Misfornøjelse, da

han forsømte sine Embedspligter. Omkring 1792 indberetter Pastor Schmitto om ham: »... at Skoleholder Grundtvig ikke antager sig de ham til Underviisning anbetroede Børn med den Omhykkelighed, Nidkiærhed og Tydelighed, som jeg ønsker det. Da der ere paa Dragøe 2 Gaardmænd boendes, hvis Børn skal undervises i det nederlandske Sprog, saa har jeg tilbudt Grundtvig det, i Begyndelsen af hans Ankomst som Skolelærer og Ungdoms Opdrager, at lære ham dette Sprog rigtig at udtale og forstaae; men dette mit Tilbud er aldrig bleven agtet, og det for nærværende Tiid eneste Drengbarn, der er anbetroet hans Underviisning, maa føle den sørgelige Følge deraf, at det ikke engang kan læse rigtigt i de nederlandske Bøger, langt mindre nyder Barnet den højst nødvendige og uundværlige Katechisation«.

Men rent galt blev det, da han omtrent ved samme Tid lagde sig i Strid med Dragørs Bymænd, hvorom efterstaaende Klage bærer Vidne.

»Til Biskopen!

Vores danske Sognepræst Hr. Endorph har imod hans egen Villie giordt os stoer Hierte-Sorg og dermed tillige forarsaget sig selv daglig Græmelse og Fortrød, efter at han har skaffet os denne nu i Dragøe havende Skolemester Otto Krabe Grundtvig. Overalt beblander han sig i alle denne Byes Foretagender og Forretninger, og stifter derved den største Uorden conjunctim med denne nu værende Foged /: Rasmus Bertelsen :/ hvor han har insinueret sig, og endelig tilhjulpet at forrette Byeskriver Tienesten, imod alle vores Samtykke, da enhver forud kunde see, at Skolen derved vilde blive forsømt, som herpaa undertegnede vil gotgiøre. — At han ubarmhiertig og uforsvarlig har behandlet vore Børn, dertil er Herr Provst Endorph kaldet, tillige med flere Vederhæftige Mænd, som er stedse villig at bevidne denne ubehagelige Sandhed. — Vores gode Herr Provst Endorph har ey forsømt hans bevægende Mo-

raler til Grundtvig, saavel om grove som fine Forseelser, men har disværrer hidindtil intet vilde frugte, hvorover forberørte hiertegaaende Aarsagers skyld vi Forældre ey længere kan forsvare at tie stille. Thi bønfalder vi samtlige Byemænd, Een for alle, og alle for Een, vores velsignede Biskop! saaledes at føye Anstalt for os og vore Børns timelige og evige Velfærd, — enten at instruere og befale hannem bedre Fliid i sit Kald, og gandske og aldeles nedlægge alle Verdslige Byeskriverier og juridiske Bekymringer, eller i manglende Fald at see ham et andet Sted i Verden besørget.

Nu velsignede Biskop! betragt Deres vigtige Embede slige samvittighedsfulde Omstændigheder angaaende! Saa forsikres vi allerede, at det billige, vi Forældre overensstemmende ønsker os, besørges — herover ventes, Periculum in Mora, en høygunstig Resolution.

Dragøe den 26de Janr. 1797.»

(25 Mænds Underskrifter).

Klagen synes at være Udslag af en mod Grundtvig langsomt fremvokset Misstemning, og der blev nu for Alvor taget fat paa at undersøge Forholdene.

Biskoppen indhentede Erklæringer fra begge St. Magleby's Præster, og disse var begge absolut imod Grundtvig, ligeledes Stiftsprovsten, der anbefalede Grundtvig til en alvorlig Advarsel. Denne maa dog have ladet vente paa sig; thi d. 23de December 1797 sendte de bekymrede Fædre atter den samme Klage med følgende skarpe Efterskrift:

«... Men da ingen Svar derpaa er os værdiget, ey heller noget Sted anviist at hente Svar paa; Saa seer vi samtlige Fædre os atter paa vores kiære Børns vegne pligtskyldigst (: da vi nu igien ved Guds Forsyn ere forsamlede :) at oplede Originalen af denne her foranstaaende Copie.

«Thi er vores eenstemmige forlangende, at vente Oplysning om meerberørte vores Indlæg imod Grundtvig».

Dette gav Fart i Tingene; allerede 10de Februar 1798 kunde Stiftsprovsten meddele Biskoppen: »... at bemeldte Sr. Grundtvig udi Promemoria af 23 f. M. har tilmeldet mig, at han har frasagt sig det, hvilket han anseer som Anledningen til den hele Tvist og Klage — Byeskriver-Embedet udi Dragøe«.

Formelt var Grundtvig altsaa besejret, men i Virkeligheden fortsatte han sin Indblanden i Byens Sager i Ly af sin mægtige Forbundsfælle, Amtmandens indflydelsesrige Fuldmægtig Sieur Ibsen. Denne stræbte at tilrive sig næsten enevældig Magt i Dragørs Bystyrelse, særlig i de Perioder af Aaret, da Størstedelen af Byens Mænd var paa Søen, saa der ikke var nogen til at staa paa Byens Ret overfor hans egenmægtige Foranstaltninger. Han forsøgte f. Eks. at presse Penge ud af Bykassen ved at nægte Byregnskaberne sin Godkendelse. Han havde sørget for at faa en af sine Venner, den i Klagen omtalte Rasmus Bertelsen, til Foged i Byen, og disse to sammen med Grundtvig udgjorde nu et Treforbund, der af yderste Evne søgte at chikanere Bymændene. De fik da ogsaa gjort Forholdene saa utaalelige for Dragørboerne, at disse i April Maaned 1799, umiddelbart før de atter skulde stikke i Søen, samlede og indgav en ny Klage til Biskoppen, hvori de besværede sig over, at Grundtvig, uagtet han havde nedlagt Byskriverbestillingen, endnu »beblandet sig i alle Byens Listers Indrættelser, og regierer som Regnskabsfører ved Grundsadte samt strandede Skibes til Byen erhvervede Mandsparters Deelinger, uden at tænke paa, at Byen lønner en rigtig udvalgt og antagen Byeskriver«. Fremdeles beklager de sig over hans mangelfulde Opfyldelse af Skoleholderembedets Pligter og over, at han kræver mere Løn, end der tilkommer ham, og de anfører i denne Forbindelse, at hans Misfornøjelse med Embedets ringe Indtægter ikke kan tages altfor alvorlig, siden »han i Begyndelsen kom til fods, men kan derimod nu som en anden fornæm Mand i fuld Pyndt ride til og fra Byen«. Der var nok

ogsaa en Historie med et »Laan« paa 18 Rdlr. af Byens Kasse, som han har maattet love at tilbagebetale efter visse aftalte Regler. Ganske morsomt betegnende for Dragørboernes Erhvervsforhold slutter Klagen saaledes: »Herover venter undertegnede, en forderlig og snarlig Medhandling! thi Søen er næsten aaben. Dragør d. 16de April 1799«.

(30 Mænds Underskrifter).

Denne Klage blev Signalet til, at den gamle Strid blussede op paany og affødte et Væld af Skrivelser: Erklæringer fra Præsterne, Stiftsprovsten og Dragørs Byforstandere, nye Klager fra Bymændene, Attester om mishandlede Børn og endelig Modklager fra Grundtvig, der ingenlunde blev sine Modstandere Svar skyldig, men endog frejdig fremkom med et nyt Krav: en Regning over sine Udgifter til de Kvinder, der havde besørget Indfyringen i Skolens Kakkellovn, hvilke Udgifter han nu vilde have refunderet.

Imidlertid er Situationen dog vistnok blevet ham noget betænkelig, især da der i Horisonten begyndte at vise sig en truende Sky i Form af en optrækkende Bispevisitats. Vel var Biskop Balle langt ude i Familie med Grundtvig — han havde tidligere været gift med Grundtvigs Faster —, men denne Omstændighed kunde ikke ventes at være til Gunst for ham hos den alvorlige og retsindige Biskop, hvis der virkelig viste sig at være noget i Vejen med hans Embedsførelse og øvrige Forhold. Dette har sikkert bidraget til, at han nu blev mere medgørlig, saa det ved Amtmandens og Stiftsprovstens Mægling lykkedes at bringe et Forlig i Stand mellem de stridende Parter.

Det ses ikke, hvad Forliget gik ud paa. Grundtvig har dog nok ikke ønsket at træffe Bispen ved Visitatsen, eller det er maaske et heldigt Tilfælde, der har befriet ham for denne Ubehagelighed og bevirket, at Bispen maatte skrive i sin Dagbog: »Skoleholder Grundtvig var syg«.

For Resten forløb Visitatsen i Dragør Skole ret godt,

og Biskoppen fældede en ret gunstig Dom over Skolens Tilstand. Om Grundtvig kunde tilskrive sig Æren for dette Resultat, er dog tvivlsomt; thi under den heftige Strid havde Provst Endorph en Gang om Ugen gaaet ud til Dragør og undervist Børnene, fordi Forældrene havde bedt ham om paa denne Maade at bøde noget paa Grundtvigs Forsømmelse.

Alt tyder paa, at det fra nu af gik til Agters med Grundtvig. Da Biskoppen 1805 atter gæstede Dragør, fandt han Skoleforholdene der i en meget miserabel Tilstand, som han tilskriver Grundtvigs Uduelighed og Forsømmelighed, og værre er det vel sagtens blevet med Aarene.

Da de foreløbige Bestemmelser om Skolevæsenets bedre Indretning paa Landet udkom d. 10de Oktober 1806, havde man i Københavns Amt en meget stærkt interesseret Tilsynsmand for Skolevæsenet i Provst Eiler Hammond i Brøndbyvester. Han var meget virksom for at føre de nye Bestemmelser igennem, og han havde let Adgang til gode Lærere i de unge Mennesker, som han efter Kancelliets Befaling uddannede dertil i sin Præstegaard.

Et af de Steder, der kom til at nyde godt af hans Virksomhed paa dette Omraade, var Dragør, hvor han i Stedet for een Skole fik indrettet to og endda en Forberedelsesskole for de mindste Børn.

Til disse nye Forhold fandt han ikke en Mand som Grundtvig passende, han maatte fortrække og blev erstattet af to Seminarister fra Provstens Seminarium i Brøndbyvester.

Grundtvig maatte nu leve af, hvad der tilfældig tilbød sig, derfor træffes han 1811 som »Interimslærer«, formodentlig under en Vakance, i Nærum (Søllerød Sogn). Heller ikke her har han gjort Fyldest, og den strenge Provst gav ham ogsaa her et daarligt Skudsmaal for hans Skolegering, saa det har vel været een Grund til, at hans Ophold her kun blev af kort Varighed. I Juli Maaned 1812 kom han med sine fattige Ejendele syg til København og ind-

logerede sig i Lille Kongensgade 84. Her levede han sin sidste Tid uden engang at være i Stand til selv at betale sit Ophold, hvorom Skifteprotokollen fortæller saaledes:

„Anno 1812 — 28 Julii indfandt Skiftekommissionen sig ved Fuldmægtig Saxild med Betjenten Jørgensen hos Peder Torp i Huuset N° 84 i Lille Kongens Gade, for at foretage Skifte efter Studiosus Otto Krabbe Grundtvig, som her har logeret og i Gaar Aftes ved Døden er afgaaet. Herved tilstæde Torps Hustrue og den afdødes Broder Kongl. Toldbetjent Grundtvig — der anmeldte, at den Afdøde ikke har været Givt eller efterlader sig Livsarvinger, men hans Søkende ere hans Arvinger, som nærmere skal blive opgivne, om ernødiges. Det, den døde har efterladt, blev anviist og med Betjenten vurderet saaledes:

N ^o 1,	1 liden Sælskinds Koffert	4 Rdl.	„ Mark „	Skil.
N ^o 2,	1 gl. blaae Kjole 1 sort Vest og			
	1 Par Buxer	4	- „ - „ -	
N ^o 3,	1 Par Nanqvins Buxer, 1 Skjorte			
	og 1 Pr. Strømper	1	- „ - „ -	
N ^o 4,	1 Hat og 1 Pr. Støvle	2	- „ - „ -	
N ^o 5,	1 Bundt Bøger og Maculatur . . .	1	- „ - „ -	

Mere blev ikke anviist, og Torps Kone, som ville tilsvare det anførte, sagde, at han ikke efterlod sig videre. Behandlingen blev stillet i Beroe.

J. Saxild.

A. E. Torp.

Grundtvig“

med paaholden Pen.

„Anno 1812 den 6te August blev foretaget Session i følgende Boe. —

Afg. Studiosus Otto Krabbe Grundtvigs Boe. —

Hvor da mødte den Afdødes Broder Toldbetjent Grundtvig og fremlagde en Regning med et Bielag for den Afdødes Begravelse og Huusleie, stor 42 Rdlr., for hvilken Fordring han begiærede sig Boets registrerede Effecter udlagte. Thi blev Boets registrerede og til sand Værdie for 12 ^{rdlr.} vurderede

Effecter udlagt og extraderet Toldbetjent Grundtvig for hans prioriterede Fordring imod hans Quittering herfor ved Navns Underskrift i Protocollen, hvormed denne Behandling blev sluttet.

Udlæg for Her Farver Grundtvig.

	Rdlr.	Mark.
Lig-vognen	2	„
Kappen til Kusken	„	2
Graven af Graven	1	2
Lig-Skamlen	„	4
Graver Kalen	1	„
Klokkeren	1	„
Over-Graveren	„	4
Under Graveren	„	4
Til nødvendig fortæring	3	„
Logie Penge for 3 Uger	3	„
The Penge for 3 Uger	1	3
Drikke Penge til Kusken	„	2

Kjøbh. d. 31 Juli 1812. i Alt 15 Rdlr. 3 Mark

betalt — Peder Jensen Torp.

Videre er udgivet: For Folkenes Ulejlighed 4 Rdlr. 3 Mark
For Ligkisten, som er anført paa Siden (af

Regningen) og er betalt af Farver Grundtvig 22 - „ -

Er i alt 42 Rdlr. „ Mark

De øvrige 20 Rdlr. er af mig betalt og udlagt.

K.havn d. 3 August 1812.

A. Grundtvig
Kongelig Toldbetjent.

Til Hoffestatsretten (!)“

Det er altsaa ikke som den fortjenstfulde Borger og endnu mindre som en værdig Repræsentant for det Navn, han bar, at Grundtvig bør mindes; thi det, der har bevaret hans Navn i de gamle Dokumenter, er kun hans

Trods, Selvraadighed og Forsømmelighed i sin Gerning, og for saa vidt var han bedst tjent med Forglemmelse. Berettigelsen til atter at fremdrage hans Navn maa derfor alene søges i, at de oplysende Træk af Datidens Kultur- og Samfundsforhold, som Skildringen af hans Liv giver, paa enkelte Punkter kan give vor Tid en klarere Forstaaelse af Liv og Sæder for hundrede Aar siden.
